

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Předškolní příprava dítěte v rámci volného času rodiny

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Klára Hakenová**
Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

Preschool preparation of the child in the family of free time

Bachelor thesis

Study programme: B7505 – Education in Leisure Time
Study branch: 7505R004 – Education in Leisure Time
Author: **Klára Hakenová**
Supervisor: PhDr. Jitka Josífková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Klára Hakenová**
Osobní číslo: **P14000206**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Předškolní příprava dítěte v rámci volného času rodiny**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

- zjistit, jakým způsobem rodiče přistupují k předškolní přípravě jejich dětí
- jakých volnočasových aktivit k této předškolní přípravě používají
- provést průzkum v rodinách dětí ve vybrané mateřské škole

Požadavky:

1. Zorientovat se v odborné literatuře k danému tématu
2. Formulace teoretických východisek
3. Projektování průzkumu
4. Sběr dat
5. Formulace a vyhodnocení závěrů

Metody: pozorování a dotazování

Anotace:

Teoretická část práce pojednává o psychickém vývoji dítěte předškolního věku. Především zdůrazňuje vývoj dítěte od pěti let z hlediska požadavků na školní připravenost. Specifikuje úlohu rodiny a mateřské školy v předškolní přípravě.

V praktické části práce zkoumá konkrétní metody a přístupy rodičů k předškolní přípravě jejich dětí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, P., 2010. Úvod do pedagogického výzkumu. 2. rozš. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

VÁGNEROVÁ, M., 2005. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1074-4.

KUTÁLKOVÁ, D., 2005. Jak připravit dítě do 1. třídy. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1040-4.

KUTÁLKOVÁ, D., 2010. Jak připravit dítě do 1. třídy 2., doplněné vydání. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3246-6.

MATĚJČEK, Z., 1999. Co, kdy a jak ve výchově dětí. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-320-X.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H., 2014. Je naše dítě zralé na vstup do školy?. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4750-7.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jitka Josífková, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **16. června 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.

děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování:

Poděkování za spolupráci při tvorbě této práce patří PhDr. Jitce Josífkové, Ph.D. Za trpělivé odpovídání na mé dotazy a velmi přínosné připomínky. Dále bych ráda poděkovala mé rodině, jejíž členové se neúnavně střídali v hlídání mého syna. A v neposlední řadě mému snoubenci, který je mi neocenitelnou oporou po celou dobu mého studia.

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá předškolní přípravou dítěte ve volném čase rodiny. Teoretická část pojednává o vývoji dítěte v předškolním věku a jeho hlavních činitelích. Blíže zkoumá pojmy školní zralost, školní připravenost a také zmiňuje úlohu volnočasových aktivit v rodině, které vedou ke správné předškolní přípravě. V praktické části práce zkoumá konkrétní metody a přístupy rodičů k předškolní přípravě jejich dětí.

Klíčová slova:

předškolní příprava, volný čas, rodina, volnočasové aktivity

Annotation:

This bachelor thesis deals with pre-school preparation of a child in the free time of the family. The theoretical part deals with the development of a pre-school child and its main factors. It also examines the concepts of school maturity, school readiness and also a reference to the role of leisure activities in the family that lead to proper pre-school preparation. The practical part of the thesis explores specific methods and approaches of parents to pre-school preparation of their children.

Key words:

preschool preparation, free time, family, free time activities

OBSAH

ÚVOD	12
TEORETICKÁ ČÁST	13
1. POPIS TEORETICKÉHO ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	13
2. VÝVOJ DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU A JEHO HLAVNÍ ČINITELÉ	13
2.1. Rodina jako důležitý činitel psychického vývoje dítěte	14
2.2 Specifikace psychického vývoje dítěte v předškolním věku	15
2.3 Hra a její významná úloha v socializačním procesu dítěte	19
3. ŠKOLNÍ ZRALOST A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST	20
3.1 Fyzická zralost	21
3.2 Psychická zralost	22
3.3 Sociální zralost	22
3.4 Zápis do základní školy	23
3.5 Možnosti odložení školní docházky	23
3.6 Úloha mateřské školy v předškolní přípravě dítěte	24
4. ÚLOHA VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT V RODINĚ V PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVĚ DÍTĚTE	25
4.1 Definice volného času	26
4.2 Úloha rodiny v předškolní přípravě dítěte	26
PRAKTICKÁ ČÁST	30
5. POPIS PRAKTICKÉ ČÁSTI	30
5.1 Cíle praktické části	30
5.2 Popis zkoumaného vzorku	31
5.3 Stanovení předpokladů	31
5.4 Použité metody	32
5.5 Předvýzkum a jeho výsledky	33
5.6 Průběh průzkumu	34
5.7 Interpretace získaných dat	35
6. DISKUSE K VÝSLEDKŮM	40
7. DOPORUČENÉ AKTIVITY A HRY NA PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVU DÍTĚTE	42
7.1 Hry zaměřené na rozvoj zrakové a sluchové oblasti	42
7.2 Hry zaměřené na rozvoj paměti a pozornosti	42
7.3 Hry zaměřené na rozvoj myšlení a řeči	43
7.4 Hry na rozvoj hrubé a jemné motoriky	43
7.5 Hry zaměřené na rozvoj motoriky mluvidel	43
7.6 Hry na rozvoj grafomotoriky	44
8. ZÁVĚR	45

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	46
10. SEZNAM PŘÍLOH	47

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Pohlaví zkoumaných objektů.....	35
Tabulka 2 - Osoba trávící s dítětem většinu volného času	35
Tabulka 3 - Nejčastější aktivity v jednotlivých oblastech vývoje.....	37
Tabulka 4 - Čas věnovaný rodiči předškolní přípravě.....	39

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Rozložení činností rozvíjejících dítě z hlediska trávení volného času s rodiči	37
Graf 2 - Rozdělení odpovědnosti za předškolní přípravu.....	40

ÚVOD

Předškolní příprava je nejčastěji řešené téma v posledním roce pobytu dítěte v mateřské škole. Toto téma řeší rodiče, pedagogové, prarodiče, okolí dítěte i dítě samotné. Předškolní příprava je složitý proces, který se neobejde bez úzké spolupráce mateřské školy a rodiny. V poslední době bohužel přibývá odkladů školní docházky, což může být způsobeno většími nároky základních škol, ale tento problém úzce souvisí s přípravou dětí v rámci rodiny. Rodiče dnes více spoléhají na angažovanost mateřské školy a berou jako samozřejmost, že mateřská škola dítě plně k zápisu připraví. Pracovní vytíženost obou rodičů většinou nedovoluje rodině trávit společný čas dohromady, a když už se rodině povede najít společnou chvíli, většinou své síly věnují jiné společné aktivitě, než je příprava dítěte k zápisu.

Stále častěji od pedagogů ze základních škol slýcháváme, že děti nastupují do první třídy nepřipravené a s velmi malým všeobecným rozhledem. Pokud tedy mateřské školy cíleně děti na vstup do školy připravují, co se tedy změnilo oproti letem minulým? I přes to, že v dnešní době je nabídka volnočasových aktivit velmi bohatá, mnoho rodičů volí pohodlnější varianty trávení volného času a vzhledem ke své pracovní vytíženosti nemají na své děti tolik času a sil.

Každý rodič chce pro své dítě samozřejmě to nejlepší, ale přes velkou nabídku hraček a aktivit často rodiče zapomínají na tradiční a nejúčinnější formy trávení volného času pomocí her, hádanek, výletů a fyzických aktivit, které přirozeně vedou k přípravě dítěte k nástupu do první třídy. Tato práce si dává za úkol zmapovat znalost a přístup rodičů k předškolní přípravě jejich dětí, částečně zjistit, jak rodiče společně s dětmi tráví volný čas a které aktivity rodiče cíleně volí k přípravě jejich dítěte na vstup do školy. V neposlední řadě práce zkoumá názor rodičů, jakou míru odpovědnosti podle nich nese na předškolní přípravě jejich dítěte mateřská škola a jakou míru odpovědnosti nesou rodiče sami.

V poslední kapitole práce nabízí rodičům jednoduchý souhrn aktivit a her, skrze které se dá přirozeně a nenásilně dítě připravit ke vstupu do první třídy.

TEORETICKÁ ČÁST

1. POPIS TEORETICKÉHO ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

Teoretická část této práce se zabývá vývojem předškolního dítěte a podrobně zkoumá jeho jednotlivé oblasti. Oblast sociální, psychickou a fyzickou. Zmiňuje důležité milníky ve vývoji dítěte a možné změny chování s nimi spojené. Podrobně zkoumá úlohu rodiny ve vývoji dítěte a vyzdvihuje její důležitou funkci. V dalších kapitolách se práce zabývá školní připraveností a úlohou mateřské školy v předškolní přípravě dítěte. Další kapitola se zabývá volným časem rodiny a jeho definicí. Samostatnou podkapitolou je pak úloha rodiny v předškolní přípravě dítěte.

2. VÝVOJ DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU A JEHO HLAVNÍ ČINITELE

Psychický vývoj dítěte můžeme chápat jako určitý sled fází, které nejsou zaměnitelné a postupují v určitém pořadí. Tato posloupnost je daná, je stabilní a nelze ji měnit. Vývoj jedince ovšem není rovnoměrný a plynulý, je plný změn. Střídají se v něm fáze vývojových skoků, fáze pomalejšího i rychlejšího vývoje, ale i fáze stabilizace. Každá z těchto fází je typická určitými změnami, které můžeme chápat jako vývojové mezníky. Příkladem velmi důležitého vývojového mezníku je nástup do školy.

Vágnerová dělí psychický vývoj jedince do tří oblastí. Tyto oblasti by se měly ideálně rozvíjet ve vzájemné souhře. První oblastí je oblast biosociálního vývoje, která zahrnuje tělesný vývoj jedince, změny s ním spojené a faktory, které ho ovlivňují. Další oblastí je kognitivní vývoj jedince. Kognitivním vývojem rozumíme oblast všech psychických procesů, které souvisí s lidským poznáváním. Důležitou roli zde hrají různé faktory, jako vlivy okolního prostředí, vrozené dispozice jedince či způsob jeho vzdělávání či výchovy. Poslední oblastí je oblast psychosociálního vývoje. Ta zahrnuje různé změny způsobů prožívání, mezilidské vztahy, proces socializace, osobnostní a sociální charakteristiky či sociální role a pozice. Z tohoto důvodu je v této oblasti velmi důležité působení rodiny, protože tato oblast je velmi ovlivněna vnějšími faktory, především sociokulturními. Vliv mohou mít na jedince i další sociální skupiny jako vrstevníci či kolektiv ve třídě.

Psychický vývoj každého jedince je závislý na působení mnoha faktorů, které jsou ve vzájemné interakci. Mohou být obecnějšího rázu i specifické, díky nim se každý jedinec od ostatních lidí nějakým způsobem liší, ale zároveň se jim v mnoha směrech podobá (Vágnerová 2004, s. 12). Jedním z činitelů psychického vývoje jedince, který nás bude vzhledem k charakteru této práce zajímat, je rodina.

2.1. Rodina jako důležitý činitel psychického vývoje dítěte

Podle Vágnerové ovlivňují psychický vývoj dítěte dva základní činitelé. Dědičnost a prostředí. Psychický vývoj závisí na individuálně specifické interakci vrozených dispozic a komplexu různých vlivů prostředí (Vágnerová 2004, s. 12).

Genetické dispozice ve formě genů, které jsou vrozené, označujeme jako genotyp. V průběhu života jedince dochází k postupné aktivaci jednotlivých složek získaného genetického materiálu. Naopak genetické vlohy, které jedinec získá v průběhu svého vývoje, a které jsou ovlivněny působením jiných vlivů, označujeme jako fenotyp. Získanou genetickou vlastností můžeme označit například úroveň rozumových schopností či citovou stabilitu jedince. Genetické předpoklady a vlivy prostředí jsou již od narození ve vztahu vzájemného působení. Je důležité, abychom si uvědomili, že podněty prostředí působí na každého jedince jinak a jejich vliv může být modifikován i samotnou dědičnou informací (Vágnerová 2004, s. 15).

Pro tuto práci je velmi důležitá rodina jako činitel psychického vývoje. Rodina je jeden z aspektů sociokulturního prostředí a je nejvýznamnější sociální skupinou, která ovlivňuje psychický vývoj dítěte. Podle Trapkové a Chvály můžeme rodinu označit jako sociální dělohu (Trapková, aj. 2004, s. 86).

Rodina poskytuje dítěti primární zkušenosti, je pro dítě základním zdrojem informací, vzorců chování a učí dítě projevovat své pocity a názory. Vágnerová dále uvádí, že rodina je významným prostředím, které slouží jako zdroj jistoty a bezpečí. Zásadně se podílí na rozvoji pocitů sebejistoty a sebedůvěry. Ale hlavně ovlivňuje základní postoj dítěte ke světu. Vágnerová se také zmiňuje, že vývoj dítěte je závislý na osobnosti i míře vzdělanosti rodičů. To se často odráží ve výchovném přístupu rodičů a také tvrdí, že rodiče, kteří dosáhli vyšší sociokulturní úrovně, bývají v tomto směru motivovanější a uvědomělejší. Je důležité pochopit, že stejné rodinné prostředí může působit na každé dítě odlišně. Často se stává, že se někteří sourozenci v tomto směru zásadně liší.

Sobotková definuje podle Beaversova pojetí výraz „kompetentní rodina“ jako rodinu zdravou, adaptivně flexibilní a s efektivním řešením problémů (Sobotková 2001, s. 61). V dnešní době se bohužel čím dál častěji setkáváme s rodinami neúplnými. S tímto faktem úzce souvisí také vývoj genderové identity dětí.

Chápání rozdílů mezi pohlavími je důležitým mezníkem. Dítě ve třech letech si ještě neuvědomuje, že pohlaví je trvalým znakem jeho osobnosti. O rok později už dochází k uvědomění pohlavní stálosti a děti začínají posuzovat různé projevy z hlediska genderových norem. V pěti letech již dítě svoji genderovou identitu akceptuje i emočně, příslušnost k určitému pohlaví považuje za velice důležitou a také nepochybuje o vyšší hodnotě vlastního genderu. V rozvoji genderově typických projevů hrají velkou roli rodičovské postoje a hlavně identifikace dětí s rodičem stejného pohlaví, proto je velmi důležitá přítomnost obou rodičů. Podle Freuda je velmi důležitým pojmem v genderové identitě oidipovský komplex a elektřin komplex. Tento jev se objevuje v předškolním období (falické stadium) a spočívá v touze zaujmout pozici rodiče stejného pohlaví a tak se stát partnerem své matky či otce (Vágnerová 2004, s. 232-233).

Co se týče rozdílů v psychickém vývoji chlapců a dívek, podle Langmeiera a Krejčířové dnes nalzáme více shod než rozdílů. Pokud rozdíly skutečně existují, jsou spíše malé a značně závislé na situaci. V otázce sociálního chování pozorujeme, že chlapci a dívky si v předškolním věku rádi hrají ve skupinkách stejného pohlaví a hra chlapců bývá rušnější oproti hře dívek, která je klidnější a obsahuje vzájemnou péči. Důležitým poznatkem je, že bývají prokazovány určité rozdíly ve školním prospěchu. Dívky obvykle dosahují dříve školní zralosti (Langmeier, aj. 2006, s. 217-219).

2.2 Specifikace psychického vývoje dítěte v předškolním věku

Vymezení předškolního věku se často liší. Podle Vágnerové se jedná o vývojové období od věku batolete až do nástupu dítěte do školy. Jedná se tedy o rozsah od tří do šesti let. Toto období většinou ohraničují dva mezníky, a to nástup dítěte do mateřské školy a nástup do základní školy (Vágnerová 2004, s. 173). Avšak podle Langmeiera a Krejčířové můžeme jako předškolní věk označit celé období od narození až do vstupu do školy (Langmeier, aj. 2006, s. 87). Prof. Matějček se přiklání taktéž k tvrzení Langmeiera a Krejčířové a označuje předškolní věk jako období od narození dítěte do jeho nástupu do školy. Podle Matějčka je už velmi zavádějící pojem „předškolní“, protože jej chápeme spíše

tak, že se jedná pouze o pouhou přípravu k dramatickému ději školnímu. „*Dnešní lidská etologie a kulturní antropologie ukazují, že vývojové období od 4. do 7. roku získávalo, formovalo, testovalo a retestovalo svou specifickou důležitost po miliony let evoluce a že vůbec nemuselo čekat, až lidstvo nějakou školu vynalezne. (Ta ostatně v dnešní podobě je tu sotva nějakých 250 let). Paradoxně řečeno, věk předškolní by tu dnes byl, i kdyby lidstvo žádnou školu nemělo*“ (Matějček in Šulová 2003, s. 455).

V této práci budeme pracovat s faktem, že předškolní období chápeme jako období mezi třetím a šestým rokem života dítěte. Soustředíme se blíže na vývoj dítěte v druhé dekádě předškolního věku, tedy mezi pátým a šestým rokem. A budeme si všimnout nejdůležitějších změn ve vývoji základních schopností a dovedností.

Obecně se dítě v předškolním věku znatelně vyvíjí a mění. Rozvíjí se řeč, myšlení, paměť a pozornost, smyslové vnímání, motorické a grafomotorické dovednosti a schopnost motorické a senzomotorické koordinace. Toto období je velmi plodné na změny v emoční a sociální oblasti a hraje velkou roli v socializaci dítěte.

Typickým znakem pro vývoj myšlení dítěte v předškolním věku je přechod od předpojmového myšlení k názorovému myšlení. Podle Piageta (1970) můžeme označit tuto fázi jako období názorného, intuitivního myšlení. Langmeier s Krejčířovou uvádí ve své publikaci názorný pokus, který prováděl J. Piaget s A. Szemiňskou. Pokus dokazuje, že dítě uvažuje v celostních pojmech, ale jeho usuzování je však zatím vázané na vnímané či představované předměty. (Stejně množství korálek ve skleničkách jiného tvaru).

Podle Vágnerové je pro předškolní věk charakteristická diferenciací vztahu ke světu. „*V jeho poznání dítěti pomáhá představivost, je to fáze fantazijního zpracování informací a intuitivního uvažování, které ještě není regulováno logikou*“ (Vágnerová 2004, s. 201).

Děti v tomto věku interpretují skutečnost tak, aby jí rozuměly, a to následně vede k občasnému vyloučení či zkreslení některých informací. Toto období můžeme stručně charakterizovat několika pojmy.

- **Centrace** – děti v tomto věku nedovedou uvažovat komplexněji a nedovedou vzít v úvahu více než jeden aspekt dané situace.
- **Egocentrismus** – dítě je přesvědčeno, že jeho subjektivní názor je jediný správný a ještě nedokáže posuzovat situaci z více hledisek.
- **Magičnost** – pro děti předškolního věku není velký rozdíl mezi skutečností a fantazijní produkcí a děti mají tendence si při vyprávění různých situací v reálném

světě pomáhat fantazií, aniž by o tom věděly. Řičan dokonce nazývá toto období příhodně „kouzelným světem předškoláka“ (Řičan in Jucovičová 2004, s. 11).

- Arteficialismus – děti rozumí výkladu vzniku okolního světa tak, že ho někdo udělal. Například hory vznikly tak, že někdo nasázel kameny a ty mu vyrostly (Langmeier in Vágnerová 2004, s. 175). Dítě tedy celkově není schopno rozumět souvislostem a vztahům mezi jednotlivými formami existence a nechápe trvalost podstaty a její nezávislosti na změně vnější podobě.

Děti v předškolním věku mají také problém s klasifikací a tříděním předmětů. To znamená, že nedokáží přesně přiřadit objekt k určité kategorii.

Podle Jucovičové a Žáčkové dítě není schopno vyšších forem myšlení, například abstraktního. I když si vytváří první předpočetní a početní představy, nejedná se o vyšší úroveň matematických schopností. Dítě je schopno napočítat do deseti, ale nedokáže pracovat s matematickými operacemi. Také vnímání času je stále částečně zkresleno. Dítě se orientuje spíše v období dnů. Týdny, měsíce a roky jsou pro ně stále abstraktním pojmem.

Jelikož mají děti ve věku pěti až šesti let potřebné znalosti, dovedou uvažovat podle náročnějších kritérií. Děti v tomto věku začínají klást větší důraz na funkční vztahy mezi předměty. Nastává rozvoj porozumění funkčním vlastnostem (vlak i auto jede a může něco vozit), porozumění příčinným souvislostem (rozteklá čokoláda – teplo) a dokážou uvažovat v dimenzi poklesu a nárůstu (malý pes – velký pes). Pochopení těchto vztahů je jedním z ukazatelů školní zralosti (Vágnerová 2004, s. 179).

S vývojem myšlení úzce souvisí vývoj řeči. Úroveň řeči odráží úroveň myšlení. Charakteristické je pro tento věk tzv. egocentrická řeč. Dítě komentuje vše, ale nepotřebuje ke komunikaci partnera, hovoří samo pro sebe. Postupně se egocentrická řeč mění na vnitřní řeč, která je odrazem našeho myšlení. V předškolním období se rozsah i složitost větných spojení zvětšuje a roste i zájem o mluvenou řeč (Jucovičová, aj. 2014, s. 15-16).

Jucovičová a Žáčková uvádějí, že dítě se učí řeči převážně sociálním učením – učením nápodobou. Porozumějme tedy, že napodobuje řeč dospělých a dětí ze svého nejbližšího okolí. Řečový projev své rodiny vnímá jako normu. Je tedy velmi důležité, abychom si dali pozor na to, jak před dětmi mluvíme. I z hlediska obsahové stránky. Charakteristickým jevem pro řeč dítěte v předškolním věku je používání přítomného a minulého času zároveň v jedné větě. Tento jev označujeme jako agramatismy. S nimi úzce souvisí skutečnost, že myšlení bývá rychlejší než řeč.

Důležité je také hlídat u dětí vady výslovnosti. Jucovičová s Žáčkovou uvádějí, že více než šedesát procent prvňáčků trpí vadou řeči.

Dalším zajímavým poznatkem je, že děti předškolního věku nedovedou plánovat. Hlavním důvodem je skutečnost, že plánování vyžaduje od dětí potlačení aktuálních impulzů, což je pro ně velmi obtížné. Příčinou je nezralost CNS (centrální nervová soustava), která je důležitá pro rozvoj exekutivních funkcí. Na zralosti CNS závisí rozvoj pozornosti a paměti (Vágnerová, 2004, s. 182).

Podle Jucovičové a Žáčkové mohou kapacitu paměti dítěte ovlivňovat hry, které jsou zaměřené na její trénink. V praxi jsou známy velké rozdíly mezi dětmi, jež jsou po této stránce stimulované a mezi dětmi, které takto stimulovány nebyly. Vágnerová uvádí, že schopnost zapamatování je přímo podmíněna schopností koncentrace pozornosti. Při nástupu do školy by mělo být dítě schopno se plně koncentrovat v rozsahu deseti až patnácti minut. Schopnost koncentrace pozornosti tak přímo souvisí se školní zralostí (Vágnerová in Jucovičová, aj. 2014, s.17-18).

Po stránce motorického vývoje dochází ke zlepšení pohybové koordinaci, větší hbitosti a eleganci pohybů. Pětileté dítě už by mělo s jistotou utíkat, seběhnout ze schodů, skákat, seskočit z nízké lavičky, stát na jedné noze a také házet míč. S dozráváním CNS úzce souvisí vývoj motorických schopností, tedy hrubé motoriky, motorické koordinace a zejména jemné motoriky.

Důležitým ukazatelem správného vývoje jemné motoriky je dětská kresba. Dítě okolo pátého roku by mělo být schopné nakreslit čtverec a o rok později i trojúhelník. Ve věku pěti let by kresba postavy měla již obsahovat základní části lidského těla a šestileté dítě již kreslí všechny důležité detaily (Langmeier, aj. 2006, s. 88). Vágnerová toto stádium označuje jako stádium realistického zobrazení. Správný vývoj motorických a grafomotorických schopností je nepostradatelný pro psaní písmen a číslic (Vágnerová, 2004, s.186).

Neméně důležitou součástí je také správný vývoj spojení ruky a oka. V předškolním věku se také zlepšuje zrakové vnímání. Dítě lépe vnímá detaily, odlišuje stranově obrácené tvary a šestileté dítě by mělo již s jistotou zvládat rozlišení pravé a levé strany (Jucovičová, aj. 2014, s. 28-30).

Zásadním zlomem v sociálním vývoji předškolního dítěte je nástup do mateřské školy. Dosud bylo dítě socializováno pouze v rodině a i nadále je pro něj rodina zdrojem

jistoty a bezpečí. Dítě se dostává v rámci socializace k dalším důležitým sociálním rolím. Vágnerová zmiňuje roli vrstevníka, kterou dítě má většinou ve vztahu ke spolužákům nebo dětem ze sousedství, dále zmiňuje roli kamaráda a roli žáka mateřské školy (Vágnerová, 2004, s. 204). Kromě toho, že dítě akceptuje své nové sociální role, mělo by začít chápat i role ostatních členů ze svého sociálního okolí. Správně socializované dítě zvládá kooperativní hry, umí se řídit vyžadovanými normami chování a přijmout cizí dospělou autoritu.

Vágnerová shrnuje socializaci dítěte jako postupné uvolňování vázanosti na rodinu a podle ní lze předškolní věk charakterizovat jako období přípravy na život ve společnosti. Po stránce dětské emocionality dochází k postupnému zklidňování dítěte a Vágnerová charakterizuje emoční vývoj dítěte předškolního věku jako stabilní a vyrovnaný. Přesto můžeme občas u dětí zaznamenat rychlé střídání emocí. Děti také začínají vnímat a chápat emoce ostatních lidí a můžeme pozorovat také první náznaky empatie. S postupným vývojem emocionality a socializace také úzce souvisí vývoj sebehodnocení, které je přímo závislé na hodnocení dospělých a také vlastního svědomí, kdy dítě začíná trpět prvními pocity viny. V obou případech je velmi důležitý správný přístup rodičů i dalších působících autorit. „V předškolním období si dítě osvojuje základy sociálního chování v širším společenství, učí se jim tzv. sociálním učením, učením nápodobou, chování ostatních. V sociálním prostředí si pak dítě potvrzuje svou identitu a sociální roli.“ (Jucovičová, aj. 2014, s. 21-23).

2.3 Hra a její významná úloha v socializačním procesu dítěte

Langmeier s Krejčířovou definují hru jako činnost, která je vykonávána jenom proto, že je libá a že přináší dítěti uspokojení sama o sobě bez vnějšího uloženého cíle (Langmeier, Krejčířová, str. 100). Obecně je hra pro dítě v předškolním věku nejdůležitější činností. Dítěti pomáhá poznávat svět, respektovat ostatní, učit se spolupráci, podřizovat se pravidlům, ale také rozvíjet dětskou fantazii. Pomocí her můžeme dítěti pomoci urychlit jeho vývoj, ale hra by měla primárně sloužit k uspokojení dětských potřeb a přání. Hra je také velmi důležitým komunikačním prostředkem mezi rodiči a dětmi a skrze ní lze dítě velmi dobře a cíleně připravit na vstup do školy. Přirozená dětská hra rozvíjí funkce, které jsou důležité pro budoucí učení, čtení, psaní a počítání. Pávková uvádí, že hra také vhodně kompenzuje vyučování a působí jako relaxace. Je významným prostředkem nenásilného ovlivňování, a tedy výchovného vedení, a přitom i vhodnou příležitostí k poznávání dětí.

Hra také umožňuje odreagování napětí a negativních emocí, a protože probíhá většinou ve skupinkách nebo ve dvojicích, má též významnou úlohu při socializaci (Pávková, 1999, str. 93).

Pohybové a rytmické hry přirozeně slouží k rozvoji hrubé a jemné motoriky. Senzomotorické hry pak přirozeně rozvíjí smyslové vnímání dítěte. Schopnost koncentrovat se a soustředit se zase rozvíjí hry, které jsou zaměřené na postřeh. Skupinové hry zase vedou ke správné socializaci dítěte ve skupině a fantazijní hry společně s dětskou kresbou pomáhají rozvíjet kreativitu dítěte. Jucovičová s Žáčkovou v rámci dětské hry zmiňují současný problém a označují dnešní generaci dětí jako audiovizuální. S nástupem tabletů, mobilů a počítačů se obyčejné kreslení dostává do pozadí a s ním i přirozený vývoj grafomotorických funkcí dětí.

V mladším školním věku přirozená hra tvoří hlavní náplň rekreačních a odpočinkových činností dítěte. U dětí předškolního věku je nejvýznamnější podmínkou hry hračka. Jako hračka mohou sloužit náhodně vyhledané předměty, tak i hračky zhotovené přímo k účelu jednotlivých her. Hračka by měla dítěti přinášet nejen radost, ale i citové uspokojení. Také zprostředkovává získávání nových poznatků, rozvíjí zvědavost, technické a konstrukční myšlení, cvičí rychlost reakcí a hlavně se stává pojítkem mezi představou a skutečností.

Hračka jako taková by měla odpovídat hygienickým, pedagogickým a estetickým požadavkům. Hračky bychom měli vybírat tak, aby vedly děti k přemýšlení o funkčních souvislostech, vztazích a poskytovaly podněty k rozvoji poznávacích procesů dítěte (Pávková, 1999, str. 93).

3. ŠKOLNÍ ZRALOST A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST

Pojem školní zralost a školní připravenost bývá v odborné literatuře často zaměňován, anebo používán souběžně. Většina odborných publikací ale tyto pojmy odděluje. Školní zralost můžeme chápat jako způsobilost dítěte k absolvování školní výuky. U dítěte předpokládáme také určitou úroveň rozvoje jazyka a myšlenkových operací, schopnost aktivní pozornosti v soustředění a určitou úroveň sociálních dovedností (Hartl, Hartlová in Jucovičová, Žáčková 2014, s. 24).

Oproti tomu školní připravenost je pojímána spíše jako určitá úroveň vědomostí, dovedností a návyků, které by mělo dítě ovládat před vstupem do školy. Školní připravenost

je pak často uváděna jako předpoklad školní zralosti. Podle Vágnerové je školní zralost podmíněna biologickým zráním a školní připravenost pojímá jako kompetenci závislou na prostředí a učení. Obecně tedy můžeme chápat školní zralost spíše jako biologické zrání organismu a školní připravenost jako stav dítěte, který je ovlivněn výchovou, učením a působením sociálních vlivů prostředí.

V následující kapitole se zaměříme na školní zralost a to v rovině fyzické, psychické a sociální (Vágnerová in Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 24-25).

3.1 Fyzická zralost

Fyzickou zralost můžeme chápat jako růstové nároky a fyzické dispozice dítěte před vstupem do školy. Tuto zralost dítěte většinou posuzuje dětský lékař. V některých výjimkách i psycholog a speciální pedagog. Dítě, které je zralé po fyzické stránce by mělo mít dostatečně vyvinutou hrubou i jemnou motoriku a motorickou avizuomotorickou koordinaci.

Z hlediska avizuomotorické koordinace, tedy spojení ruky a oka by dítě mělo být schopno skládat skládačky, stavět stavebnice podle vzoru, obkreslovat jednodušší tvary nebo vybarvovat omalovánky. Motorickou zralostí rozumějme zvládnutí rytmických her, ovládnutí míče či švihadla, jízdu na kole či plavání nebo lyžování. V oblasti jemné motoriky posuzujeme hlavně dětskou kresbu, která je propracovanější, podrobnější a přibližuje se skutečnosti. S dětskou kresbou také souvisí správné držení tužky. Jemná motorika také zahrnuje vytrhávání a vystřihování papíru či manipulaci s drobnými předměty jako jsou korálky, cvoky nebo knoflíky u bundy. Před nástupem do školy by u dítěte měla být již vyhraněna laterálita, čili jakou rukou píše a kreslí.

Posuzování fyzické zralosti může být občas velmi složité a není potřeba se držet striktně předepsaných tabulek. Tabulky bychom měli brát spíše orientačně a každé dítě posuzovat individuálně podle rodových dispozic nebo stravovacích návyků rodiny. Často se můžeme setkat s tzv. filipínskou mírou, kdy si dítě má dosáhnout rukou přes hlavu na protilehlé ucho. Jako dalším znakem fyzické zralosti některé publikace uvádí výměnu dentice. Tyto podmínky fyzické zralosti však novější publikace považují za zastaralé a opět doporučují každé dítě hodnotit individuálně. Fyzická zralost je pouze jedním prvkem z předpokladů pro budoucí školní úspěšnost a sama o sobě není faktorem jediným a nejdůležitějším (Jucovičová, Žáčková 2014, s. 25-29).

3.2 Psychická zralost

Psychickou, neboli duševní zralost můžeme rozdělit do několika rovin. První z nich je rozumová (mentální) vyspělost, která zahrnuje hlavně oblast myšlení. V tomto věkovém období myšlení dítěte přechází od konkrétního, intuitivního myšlení k obecnějšímu a pojmovému. Začíná se také projevovat analyticko-syntetické myšlení. V tomto období můžeme také pozorovat i první náznaky logického uvažování. Konkrétně by dítě mělo chápat pojmy jako začátek - konec, první – prostřední - poslední, vyjmenovat číselnou řadu do deseti, určit dny v týdnu a orientovat se v časovém označení nejbližších dnů.

V oblasti percepčních funkcí by mělo být smyslové vnímání dítěte vyvinuto tak, aby mohlo začít číst, psát a počítat. Jedním z ukazatelů správného vývoje je schopnost vyčlenit z celku jednotlivé části a ty opět složit v celek. V oblasti zrakového vnímání posuzujeme zralost dítěte podle následujících dovedností: dítě je schopno stavět ze stavebnice podle vzoru, složit jednoduché puzzle, určit který obrázek nepatří mezi ostatní a mělo by být schopné hrát jednoduché pexeso. Co se týče sluchového vnímání, zralost dítěte poznáme podle toho, že je schopno sluchem rozpoznat hlásky, jimiž slovo začíná nebo končí, také by mělo umět určit délku tónu (kratší, delší) anebo vytleskat slovo po slabikách.

Jako další rovinu psychické zralosti můžeme zmínit úroveň pozornosti a paměti. V této rovině jsou ukazatele vyspělosti následující: dítě je schopno soustředěně vyslechnout krátký příběh či pohádku a následně její obsah interpretovat. Mělo by také umět plynule navázat na přerušenu činnost, dále by mělo zvládnout recitovat krátkou báseň či zazpívat píseň a v neposlední řadě si umět zapamatovat informace a udržet plnou soustředěnost nejlépe deset minut. Velmi důležitou součástí psychické zralosti je oblast emocionality.

Emočně zralé dítě začíná zvládat své city, překonávat strach nebo ostych, pocity ovlivňovat vůlí a být emočně stabilní (kontrolovat záchvaty vzteku, křiku a pláče). Neméně důležitým ukazatelem je schopnost podřídit se autoritě a většině (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 29-31).

3.3 Sociální zralost

V tuto chvíli dítě přechází ze „světa her“ do „světa práce a povinností“. Také si zvyká na spoustu nových sociálních rolí a tato skutečnost je pro dítě velkou zátěží. Jak se tedy projevuje sociálně zralé dítě? Je schopné trávit delší čas mimo okruh rodiny a zvládnou

krátkodobý pobyt třeba na výletě nebo škole v přírodě. Zvládá se také orientovat v chodu třídy i školy, jednoduše si zorganizovat svou práci, je empatické, zvládne nepodléhat momentálním nápadům, unést neúspěch, navazovat kamarádské vztahy, řešit drobné konflikty, zvládnout základy sebeobsluhy a mít také osvojené základy společenského chování. Nesmíme zapomenout, že je velmi důležité složení budoucí první třídy, protože má velký vliv na další sociální vývoj dítěte (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 32-34).

3.4 Zápis do základní školy

Termíny zápisů do prvního ročníku základních škol pro rok 2017/2018 jsou nově zavedeny od 1. dubna do 30. dubna 2017. Tento termín je tedy oproti předchozím rokům odlišný. Dítě jde k zápisu v tomto termínu kalendářního roku, v němž má nastoupit povinnou školní docházku. K zápisu jdou děti, které dovršily šesti let věku do konce srpna stávajícího kalendářního roku. K zápisu přihlašuje dítě jeho zákonný zástupce a jeho povinností je s sebou k zápisu přinést občanský průkaz a rodný list dítěte. Termíny zápisu jsou většinou zveřejněny na webových stránkách dané základní školy, nebo je můžeme najít na vývěskách obecních úřadů, či magistrátů.

Průběh zápisu není dán žádnou vyhláškou a tak si ho každá základní škola určuje sama. V některých školách se můžeme setkat s tradiční formou zápisu – dítě nakreslí obrázek, zazpívá písničku, sdělí své celé jméno a adresu, zarecituje básničku a konverzuje s učitelem. Jiné školy volí pro zápis jinou formu, například formu her. U škol výběrového typu se můžeme setkat se specifickými požadavky na dítě při zápisu. Například jazykové školy, školy s rozšířenou informační technologií, nebo umělecké školy.

O výsledku zápisu je zákonný zástupce informován ředitelem školy písemnou formou v zákonné lhůtě. Obecně je doporučováno s dítětem před zápisem na dané škole navštívit tzv. „den otevřených dveří.“ Dítě se během této návštěvy seznámí s prostředím školy a nebude při zápisu již z nového prostředí nervózní (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 36-38).

3.5 Možnosti odložení školní docházky

Pokud se dítě zdá být tělesně, duševně nebo sociálně nevyspělé, může jeho zákonný zástupce písemně požádat ředitele školy o odklad školní docházky o jeden školní rok. Žádost

je nutné doložit doporučujícím písemným vyjádřením příslušného školského poradenského zařízení. Tím může být pedagogicko-psychologická poradna (PPP) nebo speciální pedagogické centrum (SPC). U žádosti také nesmí chybět vyjádření odborného lékaře a to pediatra, či jiného odborníka, který má dítě v péči. Často žádost doprovází i zpráva klinického psychologa.

Dítěti bývá zpravidla doporučen doklad školní docházky v případě, že je nezralé ve více než jedné rovině školní zralosti, či je závažněji nezralé v jedné z těchto rovin.

Podmínky pro odložení školní docházky upravuje školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a jeho novela č. 472/2011 Sb., § 37). V případě, kdy se u dítěte projeví nedostatečná zralost až po nástupu do první třídy, může se ředitel rozhodnout se souhlasem zákonného zástupce, že v průběhu prvního pololetí odloží dítěti plnění školní docházky na následující školní rok. Dítě se pak vrací zpět do mateřské školy nebo má-li daná škola možnost, navštěvuje její přípravný ročník. Dítě s odkladem povinné školní docházky musí následující rok zápis do základní školy absolvovat znova.

Opačnou možností odložení školní docházky umožňuje naše legislativa také tzv. „předčasný vstup“ do základní školy. Tato možnost se týká dětí, které nedosáhly do konce srpna kalendářního roku hranice šesti let, ale dosáhnou jí v období od září do prosince daného školního roku. Podmínkou přijetí do školy je u těchto dětí vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 39-44).

3.6 Úloha mateřské školy v předškolní přípravě dítěte

Dnes je již pravidlem, že má většinou každá mateřská škola svůj specifický program na přípravu předškolních dětí k zápisu do první třídy. Podle Langmeiera a Krejčířové však výzkumy u nás provedené neprokazují úplně jednoznačně výhodu takovéto institucionální předškolní výchovy. Děti, které míří k zápisu z mateřských škol, jsou s porovnáním s dětmi připravovanými pouze rodiči výrazně na vyšší úrovni v oblasti sociální adaptace – jsou společenštější, jsou méně precitlivělé na kritiku, jsou sebevědomější, samostatnější a lépe zvládají vlastní sebeobsluhu. Ale na druhé straně můžeme pozorovat, že děti, které přichází k zápisu pouze s předškolní přípravou v rámci rodiny, jsou při práci ve škole více soustředěné, více ukázněné a lépe pracují na zadaných úkolech (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 109).

V posledních desetiletích se objevila nabídka spousty programů pro rozvoj dětí předškolního věku, jejichž cílem je připravit dítě k zápisu do první třídy. Jako příklady nejčastěji používaných programů v mateřských školách můžeme uvést následující.

Metoda „dobrého startu.“ Tato metoda je rozčleněna do 25 lekcí a je metodou stimulační a rehabilitační. Obsahuje pohybová, řečová a grafomotorická cvičení, která pomáhají v utváření odpovídajících sociálních dovedností a rozvíjí vizuo-akusticko-motorickou oblast vývoje.

Dalším často používaným stimulačním programem je program Maxík. Tento program se zaměřuje na nácvik nových pohybových stereotypu, úchopu psacího náčiní, rozvoj komunikačních dovedností, rozvoj zrakové a sluchové paměti a prodloužení koncentrace pozornosti. Je rozčleněn do 15 ti lekcí a je určen dětem od pěti let a vhodný pro děti s odloženou školní docházkou.

Dalším programem, který je určen především pro práci rodiče s dítětem za asistence pedagoga v mateřské škole je program Hypo. Je určen pro děti ve věku od pěti do deseti let, obsahuje dvanáct lekcí a jeho cílem je hlavně cvičení schopnosti dítěte cíleně pracovat a dokončovat práci. Důležitou podmínkou programu je domácí práce rodiče s dítětem. Autorkou tohoto programu je speciální pedagožka a psycholožka Zdena Michalová (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 128-132).

4. ÚLOHA VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT V RODINĚ V PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVĚ DÍTĚTE

Aby byla příprava předškoláka ve volném čase rodiny účinná, je důležité, aby probíhala nenásilně a aby činnosti s ní spojené byly nabízené hravě, zajímavě a byly pestré. Ideálně by účast dítěte na jeho předškolní přípravě měla být dobrovolná. Rodič také musí přihlídnout k mentální a sociální vyspělosti dítěte a k jeho věku.

„Volný čas dětí je zapotřebí citlivě pedagogicky ovlivňovat. Volný čas je možno posuzovat z mnoha různých pohledů, v úvahu přichází např. pohled ekonomický, pohled sociologický a sociálněpsychologický, pohled politický, pohled zdravotně-hygienický, pohled pedagogický a pedagogicko-psychologický, pohled historický. Tyto jednotlivé aspekty se však prolínají a nelze je posuzovat odděleně. Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Je důležitou hodnotou, lidé jim však přisuzují různý význam. Optimálním stavem je uvést do rovnováhy sféru povinností a sféru volného

času. Na utváření životního stylu, tedy i způsobu hospodaření s volným časem, se velmi významně podílí rodina.“ (Pávková 1999, s. 31).

Pro tuto práci je nejvýznamnější pohled sociologický. Největší vliv na způsob využívání volného času u dětí má sociální prostředí. Dítě tráví nejvíce času v sociálním prostředí rodiny, tudíž je její vliv nejsilnější. Rodiče většinou slouží svým dětem jako vzory a to pozitivní i negativní. Obecně můžeme říci o rodinách, které nejeví zájem o to, jak jejich dítě tráví volný čas, že špatně plní svou výchovnou funkci. Trávení společného volného času se u každé rodiny liší, jelikož každá rodina je jiná, má jiné zvyky, zájmy a životní styl. Každý z nás si své základní návyky a postoje k trávení volného času přináší z rodiny (Pávková 1999, s. 29-31).

4.1 Definice volného času

Obecně můžeme chápat pojem volný čas, jako čas, který jedinec tráví činností, kterou si může svobodně vybrat, dělá jí rád a dobrovolně. Většinou se jedná o činnost, která nám přináší uspokojení. Podle Pávkové můžeme do volného času zahrnout zábavu, zájmové činnosti, rekreaci, či odpočinek.

Samostatnou kapitolou je volný čas předškolních dětí, který tráví většinou v rámci rodiny. Jeho specifickou zvláštností je cílené pedagogické ovlivňování volného času dětí, a to z výchovných důvodů. Děti v předškolním věku nemají dostatek poznatků a zkušeností, aby se orientovaly ve všech oblastech zájmových činností a aby si vhodně určily činnost, která je bude správně rozvíjet (Pávková 1999, s. 15).

4.2 Úloha rodiny v předškolní přípravě dítěte

Rodina je zodpovědná za průběh a úroveň předškolní přípravy svého dítěte a je společně s mateřskou školou nejvlivnějším subjektem v předškolní přípravě. Z osobní zkušenosti pedagogického pracovníka v mateřské škole, si dovoluji tvrdit, že rodiče s vyšším, či pedagogickým vzděláním přistupují k předškolní přípravě svých dětí mnohem zodpovědněji. Také velmi často berou přípravu dítěte na vstup do školy, jako pouze svou odpovědnost.

Zajímavou myšlenku v oblasti působení rodičů na školní úspěšnost dítěte přináší kapitola tomuto tématu věnovaná v knize: *Předškolní dítě a jeho svět*. Kapitola nazvaná: *Školní úspěšnost a rodinná dynamika u dítěte raného věku*, se zabývá výsledky francouzského výzkumu, který zkoumá úroveň socializace dítěte v rodině a její vliv na školní úspěšnost dítěte. Obecně můžeme chápat, že v mysli každého rodiče se rodí určitá představa muže či ženy, ve které by mělo jejich dítě vyrůst. Z průzkumu vyplynulo, že rodiče mají o svých dětech ve věku šesti let často zkreslený názor, což dítěti znemožňuje se připravit na školní úspěšnost rovnoměrně.

Na jedné straně rodiče vnímají své šestileté dítě jako rovnocenného dospělého partnera s vlastním názorem, úsudkem i vyjadřováním. Tyto děti jsou si sebou často velmi jisté a také to dávají najevo. Na straně druhé je dítě rodiči vnímáno jako osoba, kterou je třeba stále chránit a formovat. Dítě je povinné se absolutně podrobit dospělému, vnímat dospělého jako nositele vědění. Tato nevyrovnanost ve vnímání dětí je bohužel v dnešní společnosti promítána i do dětských pořadů, knížek a také do reklam. Proto je rodiči automaticky a bez většího myšlení přijímáno. Podle mého názoru hraje opět velkou roli vzdělání a zdravý úsudek rodičů. Je tedy důležité najít „zlatou střední cestu“ mezi těmito dvěma extrémů. Pokud rodiče zvolí cestu vnímání svého dítěte jako nedospělého a závislého jedince a vzhledem k dítěti uplatňují přemrštěné ochranné ochrany a vnucují mu svůj vlastní systém hodnot, celkově není dítě v rodině uznáváno jako subjekt. V budoucnu se pak rodina často neshodne na spoluvýchově dítěte se školou, která vyžaduje po dítěti zodpovědnost a samostatnost. Dítě, které vyrůstá v takové rodinné dynamice, nedokáže regulovat své psychické konflikty, často dává průchod svým afektům, těžce bere v úvahu realitu, má problémy se zájmem a zapojením do aktivit nabízených školou a je stále udržováno v sebeklamném pocitu závislosti na jiné osobě (Šulová 2003, s. 246-247).

V praxi jako takové se tyto děti jeví jako velmi nesamostatné a úzkostlivé. Mají potřebu se utvrzovat v každém kroku svého konání, neustále si ověřovat informace a ptát se na další následný krok v programu dne. Tyto děti nemají tendenci samostatně bádát, zkoušet své možnosti a objevovat nové poznatky. K poznávání nových věcí dochází většinou skrze rodiče, pedagoga, nebo jiného dospělého.

Ideální rodinnou dynamikou pro dítě předškolního věku je ta, která považuje dítě za iniciátora projektů a poznávání. V této dynamice má dítě také možnost experimentů, nároků na chyby a také se může zajímat o činnosti a aktivity, které si samo vybere. Rodiče plní funkci průvodce, vedou děti k osobnímu rozvoji a snaží se vzdělávací aktivity založit na stimulaci a pružnosti. V této rodinné dynamice má dítě silný statut subjektu, který má

možnost sebeocení. Dítě má tak pocit citového bezpečí a může v klidu investovat energii do různých projektů. Hlavním smyslem této rodinné dynamiky je spojení se školní institucí a vzájemná kooperace. Rodiče také ideálně vedou děti k otevřenosti a přirozeně stimulují jeho tvůrčí schopnosti. Výsledkem této rodinné dynamiky je dítě, které efektivně reguluje své psychické konflikty, přirozeně nalézá východiska z náročnějších situací, je schopné vyjádřit své pocity, umí si vytyčit své cíle a dokáže se vzepřít autoritě, když se cítí v nepravu, či ohroženo. Jinak se ale bez větších problémů identifikuje s dospělými a snadno investuje energii do požadovaných úkolů.

V běžné praxi se tyto děti projevují jako zdravě sebevědomé a s vlastním názorem. Jsou zvědavé a mají potřebu poznávat věci kolem sebe. V běžné komunikaci s dospělým působí přirozeně. Lépe také vychází se svými vrstevníky a snadno navazují přátelství. V kolektivu bývají také velmi oblíbené a ostatní děti je přirozeně následují (Šulová 2003, s. 251-252).

„Srovnávací studie rodičovských a školních hodnot a regulace konfliktu dítětem ukazuje, že zvnitřnění hodnotových modelů se samozřejmě neodehrává bez napětí a konfliktu, ale v 6 letech neusnadňuje školní úspěšnost dítěte ani tolik shoda hodnotových systémů obou institucí (rodiny a školy), jako spíše dostatek pružnosti a otevřenosti. To jsou výchovné a vzdělávací hodnoty, které budou určující pro vybudování jeho osobní rovnováhy, jeho disponibility a uvolněného přístupu k druhým a k úkolům, které po něm budou druhým žádány.“ (Lescarret, aj. in Šulová 2003, s. 247).

Z tohoto výzkumu si tedy můžeme vzít ponaučení, jak rodinná dynamika a socio-afektivní vztahy mezi dítětem a rodiči mohou ovlivnit přístup dítěte k sebeocení a školní připravenosti. Tato dynamika může přístup malého dítěte usnadnit, nebo zbrzdit. Je důležité v praxi brát v úvahu to, že každá rodina má svůj příběh a její rodinná dynamika nikdy není striktně vymezená pouze jedním z výše uvedených směrů (Šulová 2003, s. 252).

Zdeněk Matějček ve své knize *Co, kdy a jak ve výchově dětí* poskytuje rodičům stručný a přehledný návod jak přirozeně a bez větší námahy připravit svého potomka k zápisu do první třídy. S dítětem je vhodné hodně kreslit a povzbuzovat jej v tvořivé činnosti. Dále s ním můžeme nenásilně procvičovat schopnost dítěte přijmout a splnit daný úkol. Nemusí se jednat pouze o úkol spojený s přípravou na školu. Důležité je vést dítě k tomu, aby na úkolu pracovalo a také jej dokončilo. Bohatě stačí desetiminutový úkol.

Přirozeným a velmi milým rituálem je čtení knížek. Bohužel se v poslední době čtení před spaním vytrácelo, avšak v současnosti díky spoustě osvědčených organizací, jedinců se

čtení knížek pomalu zase do rodin vrací. Podle psychologických výzkumů je dítě, jemuž je v rodině pravidelně čteno lépe připraveno na čtení ve škole. Má bohatší slovní zásobu a lépe vyjadřuje své myšlenky. Dětem můžeme číst ne jenom z pohádkových knížek, ale přirozeně vyhledáváme příležitosti ke čtení i během dne, např. dětské časopisy a krátké povídky.

„V intelektovém vývoji dítěte v předškolního věku dochází ještě k jinému zajímavému pokroku, a to ve směru, který rodiče někdy ani nepostřehnou nebo mu nepřikládají velkou váhu. Je to schopnost vnímat nejen celky, ale i podrobnosti na nich, věci skládat a rozkládat, z kousků složit obrazec, dívat se složitým věcem na kloub. Hračkou této epochy je například lego.“ (Matějček 1999, s. 57). I krátká chvíle strávená hrou s otcem při stavění kostek je částečným přínosem pro předškolní přípravu dítěte.

Matějček doporučuje rodičům, aby poslední předškolní rok jejich dítěte nepromeškali, a aby také cíleně cvičili zrakovou i sluchovou analýzu a syntézu. K tomu mohou sloužit nejrůznější stavebnice, skládačky či puzzle. Trh s dětskými hračkami je tímto sortimentem bohatě zásoben. Poněkud složitější je procvičování sluchové analýzy a syntézy. Tu procvičujeme tak, že se dítěte cíleně ptáme na hlásku na začátku slova a poté přejdeme i k rozpoznání hlásky na konci slova. Rodiče by měli dítě také seznámit se slabikami a osvětlit mu, že ze slabik se skládají celá slova. Ideální hrou k tomuto tématu je slovní fotbal. Jestliže dítě zvládá alespoň podstatnou část věcí výše uvedených, můžeme skoro s jistotou předpovědět, že dítě nebude mít po vstupu do školy vážnější potíže se psaním a čtením (Matějček 1999, s. 57-58).

PRAKTICKÁ ČÁST

5. POPIS PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část této práce se zaměřuje na konkrétní objasnění cílů. Blíže popisuje zkoumaný vzorek, důvody autora pro výzkum, průběh předvýzkumu i samotného výzkumu. V této části se také objevují interpretovaná získaná data a jejich grafické znázornění.

5.1 Cíle praktické části

V dnešní době má již skoro každá mateřská škola svůj vlastní program na přípravu předškolních dětí. Je ovšem velmi často opomíjeno, že odpovědnost za přípravu dítěte na vstup do školy nesou převážně rodiče. Ti jsou velmi často zahlceni spoustou klamavých reklam a informací ohledně postupů a pomůcek, které jim pomohou v přípravě jejich dítěte k zápisu do první třídy.

Nejzákladnější a nejpodstatnější informace by jim měla vždy poskytnout mateřská škola, kterou jejich dítě navštěvuje. Při své pedagogické praxi se ale velmi často setkávám s rodiči, kteří jsou i po informativní schůzce v mateřské škole velmi zmatení a neví si s předškolní přípravou svého dítěte rady, proto většinou spoléhají pouze na mateřskou školu a v některých případech je tedy příprava nedostatečná. Tato práce se bude zabývat problematikou přípravy předškolního dítěte v rámci rodiny a trávením volného času rodiny za účelem přípravy dítěte na zápis do první třídy. Prvním vytyčeným cílem této práce je:

- Zjistit, který z rodičů tráví volný čas s předškolním dítětem nejčastěji a co pro rodiče pojem „volný čas rodiny znamená.“

Ve své praxi pozoruji, že matky obecně mají k předškolní přípravě svých dětí a způsobu trávení jejich volného času zodpovědnější a aktivnější přístup. Proto je cílem práce určit, v kolika rodinách tráví s dítětem volný čas matka, otec či oba rodiče. Je také nutné zjistit, co si rodiče pod pojmem volný čas představují, protože podle výše uvedené definice podle Pávkové můžeme volný čas chápat jako činnost, která je vykonávána dobrovolně a přináší uspokojení. Logicky je tedy dalším výzkumným cílem:

- Zjistit, jak rodiče společně se svými dětmi tráví volný čas a které aktivity jsou podle nich vhodné k přípravě jejich dítěte do školy

Rodiče velmi často tráví se svými dětmi volný čas aktivně a mnohdy nevědomky automaticky volí aktivity, které přirozeně připravují jejich potomka ke vstupu do školy. Tato práce tedy zkoumá konkrétní metody trávení volného času v rámci rodiny a také úroveň znalosti rodičů o tom, které aktivity jsou vhodné pro přípravu dítěte k zápisu a které z nich opravdu pro předškolní přípravu svých dětí volí. Dalším cílem této práce je:

- Zjistit, kdo podle rodičů nese zodpovědnost za přípravu jejich potomka k zápisu do první třídy

Jako pedagoga mne velmi zajímá názor rodičů na to, kdo má zodpovědnost za přípravu jejich dítěte ke vstupu do školy. V mé praxi se mi několikrát stalo, že rodiče osočili mateřskou školu z toho, že jejich potomek nebyl k zápisu dostatečně připraven. Tato výzkumná otázka má tedy za úkol zjistit, jakou míru zodpovědnosti podle rodičů nesou oni sami a jakou mateřská škola.

5.2 Popis zkoumaného vzorku

Vzhledem k důkladné znalosti prostředí a programu k přípravě dětí ke vstupu do školy jsem se rozhodla provést výzkum pouze na jedné mateřské škole, kde se letos chystá k zápisu 25 dětí. Na této státní mateřské škole působím jako jeden z pedagogů a její program na přípravu předškolních dětí pokládám za jeden z nejlepších, se kterými jsem se kdy setkala. Jako výzkumný vzorek jsem tedy vybrala 25 rodičů předškolních dětí. Některé z nich jdou k zápisu, vzhledem k odkladu školní docházky již podruhé. Všechny dotazníky byly rozdány ještě před samotným zápisem, aby rodiče nebyli ovlivňováni poznatky a zážitky z konkrétního průběhu zápisu. Dotazníky jsou vyplňovány rodiči různého pohlaví, věku i vzdělání.

5.3 Stanovení předpokladů

Pro samotné stanovení předpokladů vycházíme z následujících výzkumných otázek

- který z rodičů tráví s dítětem častěji volný čas?
- co si rodiče konkrétně představí pod pojmem volný čas rodiny?
- kolik času věnují rodiče cíleně přípravě jejich dítěte na vstup do školy?
- jaké aktivity jsou podle rodičů vhodné k předškolní přípravě dítěte?

- jak by se podle rodičů mělo projevovat dítě zralé na vstup do školy?
- kdo podle rodičů nese zodpovědnost za předškolní přípravu dítěte?

Na základě výše uvedených výzkumných otázek předpokládáme, že:

- matky tráví volný čas s dětmi nejčastěji (ověřováno hned v úvodu dotazníku)
- volný čas rodiny znamená pro rodiče jakoukoli společně vykonávanou činnost (v dotazníku ověřováno položkou č. 1)
- předpokládáme, že méně než dvě hodiny týdně (v dotazníku ověřováno položkou č. 4).
- předpokládáme, že rodiče považují za vhodné k přípravě spíše sportovní aktivity nebo aktivity spojené s rozvojem grafomotoriky, jako třeba kreslení (v dotazníku ověřováno položkou č. 3)
- předpokládáme, že většina rodičů zaškrtně všechny nabízené položky, které zahrnují znalosti dítěte zralého pro vstup do školy (v dotazníku ověřováno položkou č. 5)
- více než polovina rodičů přeneše zodpovědnost na mateřskou školu (v dotazníku ověřováno položkou č. 6)

5.4 Použité metody

Pro tuto práci byla použita metoda dotazníku. Dotazník byl rozdán mezi 25 rodin s dětmi v předškolním věku 5-7 let, které se chystají v dubnu tohoto roku k zápisu do základních škol a navštěvují stejnou mateřskou školu. Dotazník se skládá ze dvou kontaktních položek, které jsou umístěny hned v úvodu. Kontaktní položku můžeme chápat jako snadnou a nenáročnou otázku, která slouží k navázání kontaktu mezi respondentem a výzkumníkem (Chrástka 2016, s. 159). Dále je zařazena jedna otevřená otázka a pět uzavřených otázek.

První část dotazníku má za úkol navázat kontakt s respondentem a nenásilnou formou zjistit jeho mínění o volném čase rodiny a také to, jak tento čas společně se svými dětmi tráví. Druhá část dotazníku je zaměřena na předškolní přípravu dítěte a má za úkol zjistit, co je podle respondenta pro předškolní přípravu důležité, jak k ní v rodině respondenta přistupují a jak se projevuje dítě zralé pro vstup do školy. Poslední část dotazníků zkoumá názor respondenta na rozložení zodpovědnosti za předškolní přípravu mezi rodinu a mateřskou školu.

Z důvodu srozumitelnosti dotazníku a správného výběru otázek byl před samotným výzkumem proveden předvýzkum.

5.5 Předvýzkum a jeho výsledky

K předvýzkumu bylo přizváno 10 rodin s dětmi předškolního věku, které se chystají k zápisu. Tyto rodiny již nebyly dotazovány v samotném výzkumu. Dotazník k předvýzkumu byl sestaven ze dvou úvodních kontaktních položek, jedné otevřené otázky a třech uzavřených otázek (příloha č. 2). Po krátkém rozhovoru s respondenty vyšly výsledky předvýzkumu takto:

Kontaktní položky byly všem respondentům srozumitelné

Položka č. 1 byla srozumitelná všem respondentům

Položka č. 2 byla také srozumitelná, ale respondenty hodnocena jako zdlouhavá. Po dalším uvážení z ní tedy bylo vyškrtnuto několik možností, které v průzkumu žádný z respondentů nezaškrtl a to: lezení na umělé stěně, bojové sporty, ochrana přírody a návštěva Sokola. Celkově tedy položka v samotném výzkumu působí více přehledně. Aktivity nabízené v této položce jsou vybrány tak, aby zahrnovaly všechny oblasti, které je nutné u předškolních dětí rozvíjet, tedy oblast fyzickou, psychickou a sociální. Výstupem této položky je také zjištění, kterou oblast u dětí rodiče rozvíjejí nejčastěji.

Položky č. 3, 4 byly pro všechny respondenty srozumitelné

Vzhledem k faktu, že z otázek provedených v předvýzkumu nebylo zcela jasné, jak rodiče k předškolní přípravě svých dětí přistupují, kolik času jí věnují a nebylo možné, aby se projevily znalosti rodičů o školní zralosti dítěte, byly do samotného výzkumu zařazeny další dvě otázky, a to:

Kolik času cíleně věnujete přípravě Vašeho dítěte pro vstup do školy? Prosím zakroužkujte.

- a) méně než dvě hodiny týdně
- b) dvě až čtyři hodiny týdně
- c) více než čtyři hodiny týdně

Tato otázka má za úkol upřesnit čas, který rodiče vědomě a cíleně věnují přípravě svého dítěte na vstup do školy. Je tím tedy myšlen čas, kdy si rodiče plně uvědomují, že činnost, kterou zrovna s dítětem vykonávají, ho připravuje na vstup do školy.

Dále byla zařazena otázka, která rodičům přímo nabízí možnosti, jak se projevuje dítě zralé k nástupu do školy. Položky jsou záměrně vybrány tak, aby byly zahrnuty všechny oblasti rozvoje. Rozvoj fyzický, psychický a rozvoj sociální. Tato otázka je tedy otázkou uzavřenou.

Jak se podle Vás projevuje dítě, které je připravené na vstup do školy? Prosím zaškrtněte.

☐ umí se podepsat	☐ umí plynule číst	☐ zaváže si tkaničku	☐ zvládá osobní hygienu
☐ umí se chovat v kolektivu	☐ správně mluví	☐ umí se samo obléci a obout	☐ umí samostatně zacházet s PC
☐ umí zarecitovat básničku	☐ zná pravidla slušného chování	☐ umí jíst příborem	☐ umí správně držet tužku
☐ je schopné se odloučit od rodičů	☐ vyjmenuje dny v týdnu	☐ vybarvuje a vystřihuje	☐ samostatně sčítá a odčítá
☐ dokáže si utvořit svůj názor	☐ zná barvy a tvary	☐ umí rozlišit pravou a levou stranu	☐ zvládá své emoce
☐ umí navázat kontakt s dětmi	☐ dokáže se soustředit	☐ rozumí pojům: nad, pod, nahoře, dole	☐ umí vytleskat slabiky
☐ umí vyřídít vzkaz	☐ zná svou adresu	☐ vypráví své zážitky	☐ chytí hozený míč

Celkově dotazník určený k předvýzkumu respondenti hodnotili kladně a zdál se jim srozumitelný. Výsledkem předvýzkumu je tedy dotazník určený k samotnému výzkumu, který je upraven a rozšířen o dvě další položky (příloha č.2).

5.6 Průběh průzkumu

Se souhlasem ředitelky mateřské školy, byly všem rodičům dětí, které se chystají k zápisu rozdány dotazníky. Celkem bylo rozdáno 25 dotazníků a vrátilo se 22 kusů. Tento fakt mne velmi potěšil, protože tak vysoká návratnost je pro mne ukazatelem zodpovědnosti rodičů na dané mateřské škole. Průzkum byl proveden během měsíce března roku 2017. Rodičům bylo i v dotazníku zdůrazněno, že průzkum je anonymní a získaná data slouží

pouze ke studijním účelům. Pro dotazování byl záměrně zvolen menší vzorek respondentů, protože průzkum je cílen na jednu konkrétní mateřskou školu a pracuje pouze s rodiči, jejichž děti tuto mateřskou školu navštěvují. Zároveň byl ovšem počet respondentů tak velký, že nebylo možné provést průzkum formou rozhovorů. Následně bylo již přistoupeno k vyhodnocování získaných dat a jejich interpretace následuje v další kapitole.

5.7 Interpretace získaných dat

V této kapitole je podrobně rozepsáno vyhodnocení získaných dat, doplněné o tabulky a grafy.

VYHODNOCENÍ ÚVODNÍCH KONTAKTNÍCH POLOŽEK

Kontaktní položka zjišťující pohlaví zkoumaných objektů. Tato jednoduchá položka slouží k navázání kontaktu s respondentem. Je nenáročná a vhodná na úvod dotazníku.

Děti celkem	22
chlapců	13
dívek	9

Tabulka 1 - Pohlaví zkoumaných objektů

Z uvedených odpovědí je na první pohled jasné, že mezi respondenty převládají chlapci.

Druhá kontaktní položka zjišťující, kdo s dítětem tráví nejčastěji volný čas. Rodiče mají v této položce za úkol jednoduše označit osobu, která s dítětem tráví nejvíce volného času.

oba rodiče	9
matka	12
otec	1
jiné	0

Tabulka 2 - Osoba trávící s dítětem většinu volného času

Výsledkem této položky je podle předpokladů fakt, že s dítětem tráví samostatně volný čas více matka. Příjemným zjištěním je skutečnost, že ve srovnatelném počtu rodin tráví s dítětem volný čas oba rodiče. Podle předpokladů je také zjištěno, že samostatně tráví volný čas s dítětem pouze jeden otec.

Položka č. 1

Cílem výzkumu u této položky je zjistit, co si rodiče představí pod pojmem volný čas rodiny, jak tento pojem vnímají a jaká asociace je spontánně k tomuto pojmu napadne. Jelikož se jedná o vyhodnocení otevřené otázky, odpovědi byly kategorizovány do několika okruhů a vyhodnoceny následovně.

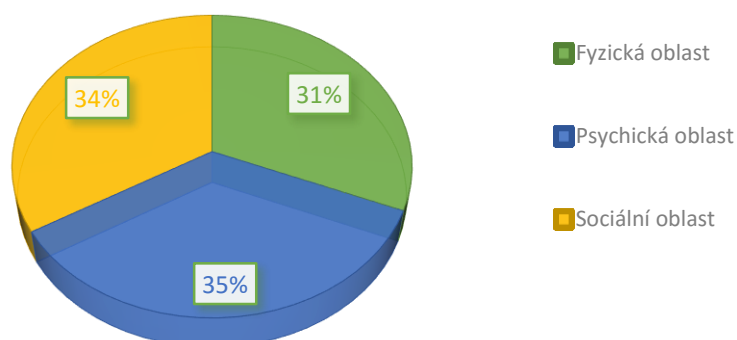
Za volný čas rodiny považuje jedenáct z 22 dotázaných společně strávený čas. V bližším určení takto tráveného času, se oslovení rozdělili na dvě hlavní skupiny. První skupina tráví volný čas aktivně a druhá skupina pasivně. Rodiny, které tráví volný čas aktivně, se věnují sportu (5/22) a výletům spojeným s pobytem venku (9/22). Rodiny, které uvedly, že tráví volný čas spíše vzdělávacími činnostmi, se věnují čtení knih a časopisů (2/22) nebo stolním didaktickým hrám (1/22). Druhá skupina, rodiny, které tráví volný čas pasivně, se věnují sledování televize (1/22), spánku (1/22) a relaxaci (1/22).

Dva z dotázaných respondentů se k otázce nevyjádřili. Tuto položku můžeme tedy interpretovat tak, že rodin, které aktivně tráví společný volný čas, je 17. A pouze tři rodiny tráví volný čas pasivně. Z dotazníků můžeme soudit, že rodiče chápou pojem volný čas jako jakoukoli činnost, kterou vykonávají společně se svými dětmi. Více rodičů má správné podvědomí o tom, že volný čas rodiny by měl být tráven aktivně, rodinu sdružovat a posilovat vztahy mezi jejími členy.

Položka č. 2

Úkolem druhé položky je zjistit, jaké aktivity rodiče společně se svými dětmi ve volném čase rodiny dělají. V pokynech této položky je důrazně zvýrazněno, že se jedná pouze o možnosti, kdy se na aktivitě podílí i rodič. Nejedná se tedy o kroužky, do kterých dochází dítě samo. Jak je již výše zmíněno, jednotlivé aktivity stejnou měrou zastupují tři oblasti vývoje dítěte, a to oblast sociální, oblast psychickou a oblast fyzickou. Každá z těchto oblastí je v této položce zastoupena přibližně stejným množstvím aktivit. V jaké oblasti rodiče nejvíce své děti rozvíjejí, je možno zjistit z následujícího grafu.

ROZLOŽENÍ ČINNOSTÍ ROZVÍJEJÍCÍCH DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU Z HLEDISKA TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU S RODIČI

Graf 1 - Rozložení činností rozvíjejících dítě z hlediska trávení volného času s rodiči

Jak je možné vyčíst z výše uvedeného grafu, respondenti bezděčně své děti rozvíjí velmi vyrovnaně ve všech třech oblastech. Mírně převažuje psychická oblast, která je většinou přirozeně rozvíjena během aktivit, které se každodenně odehrávají v rámci přirozeného chodu rodiny a domácnosti. V kolonce jiné činnosti se objevily následující aktivity: jóga, vycházka se psem, rybaření a golf. Jedná se převážně o aktivity rozvíjející fyzickou a psychickou oblast dítěte. Aktivitou, kterou zahrhl pouze jeden respondent je studium německého jazyka a naopak nejvíce respondenty volenou aktivitou bylo čtení knížek před spaním, což mne jako pedagoga velmi těší. Nejčastěji volené aktivity v jednotlivých oblastech rozvoje dítěte uvádí níže zobrazená tabulka.

Fyzická oblast	Psychická oblast	Sociální oblast
turistika, výlety	kreslení	čtení knížek před spaním
kolo	návštěva zoo	vaření, pečení
plavání	deskové hry	dětské hřiště

Tabulka 3 - Nejčastější aktivity v jednotlivých oblastech vývoje

V oblasti rozvoje fyzické oblasti respondenti nejčastěji se svými dětmi podnikají výlety a věnují se turistice. Během výletů je možné s dětmi hrát nejrůznější hry, pomocí kterých mohou rodiče své děti připravit k zápisu. O jaké hry a činnosti se jedná, je možné se dočíst v následující kapitole. V psychické oblasti rodiče nejčastěji volí aktivitu kreslení. Tato nenáročná aktivita je v rodinách velmi oblíbená a podporuje zdravý rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky. V sociální oblasti se nejvíce objevovala již zmíněná aktivita čtení knížek před spaním. Ve většině rodin je tato aktivita zavedena jako rituál.

Položka č. 3

Následující položka má za úkol zjistit, jestli rodiče mají správné povědomí o cílené přípravě k zápisu a jaké aktivity by k tomuto úkolu volili. Respondenti měli za úkol vybrat pět aktivit z předchozí tabulky a to podle toho, které z nich si myslí, že jejich dítě nejlépe připravují na vstup do školy. Rodiče nejčastěji volili těchto pět aktivit:

- čtení knížek před spaním (17/22)
- kreslení (12/22)
- pobyt v dětském kolektivu (11/22)
- vyplňování dětských časopisů (7/22)
- stříhání (6/22)

Rodiče správně vytušili, že pro předškolní přípravu jsou důležitější aktivity, které rozvíjejí grafomotoriku, a to kreslení a stříhání. Rozvoj v psychické oblasti je zastoupen čtením knížek a vyplňováním dětských časopisů. Sociální oblast je zastoupena pobytem v dětském kolektivu. Co zde úplně chybí je aktivita, která zastupuje rozvoj fyzické oblasti, blíže hrubé motoriky. Třeba sportovní aktivita či výlet. Jak tedy můžeme z odpovědí soudit, pro rodiče je stále nejdůležitější rozvoj jemné motoriky, a tím i příprava na psaní. Tato položka je tedy i odpovědí na výzkumnou otázku, jaké aktivity rodiče nejčastěji volí pro předškolní přípravu svých dětí. S přihlédnutím k předchozí položce, kdy nejvíce respondentů označilo jako nejčastěji vykonávané aktivity kreslení a čtení knížek před spaním, můžeme soudit, že rodiče dělají s dětmi nejčastěji aktivity, které podle nich i nejlépe připravují dítě ke vstupu do školy. Rodiče tedy k předškolní přípravě svých dětí volí ve volném čase aktivity kreslení a čtení knížek. Jak bylo již výše zmíněno, rodiče nepřikládají moc velký význam rozvoji hrubé motoriky a je pro ně důležitější, aby bylo dítě v předškolní přípravě spíše rozvíjeno v psychické a sociální oblasti.

Položka č. 4

Úkolem této položky bylo prozkoumat, kolik času průměrně věnují rodiče cílené přípravě svého dítěte pro vstup do školy. Respondenti byli tázáni na cílenou a vědomou přípravu, tedy na aktivity, které probíhají s vědomím, že slouží pro přípravu k zápisu. Odpovědi respondentů můžeme najít v níže uvedené tabulce.

Volný čas věnovaný předškolní přípravě	Počet respondentů
méně než dvě hodiny týdně	5
dvě až čtyři hodiny týdně	15
více než čtyři hodiny týdně	2

Tabulka 4 - Čas věnovaný rodiči předškolní přípravě

V této výzkumné položce se nepotvrdil předpoklad, že rodiče věnují předškolní přípravě méně než dvě hodiny týdně. V rodinách věnují rodiče předškolní přípravě svých dětí většinou dvě až čtyři hodiny týdně. Představíme-li si, že rodič společně s dítětem se cíleně každý den věnují aktivitám, které jsou určeny k předškolní přípravě více než 20 minut, je tento výsledek reálný. Dva z rodičů ve svých odpovědích uvedly, že se předškolní přípravě věnují více než čtyři hodiny týdně. Tuto přípravu můžeme považovat za velmi nadstandardní. Odpovědi na výzkumnou otázku, kolik času průměrně věnují rodiče předškolní přípravě svých dětí je tedy dvě až čtyři hodiny týdně. Tento přístup k předškolní přípravě můžeme považovat za zodpovědný.

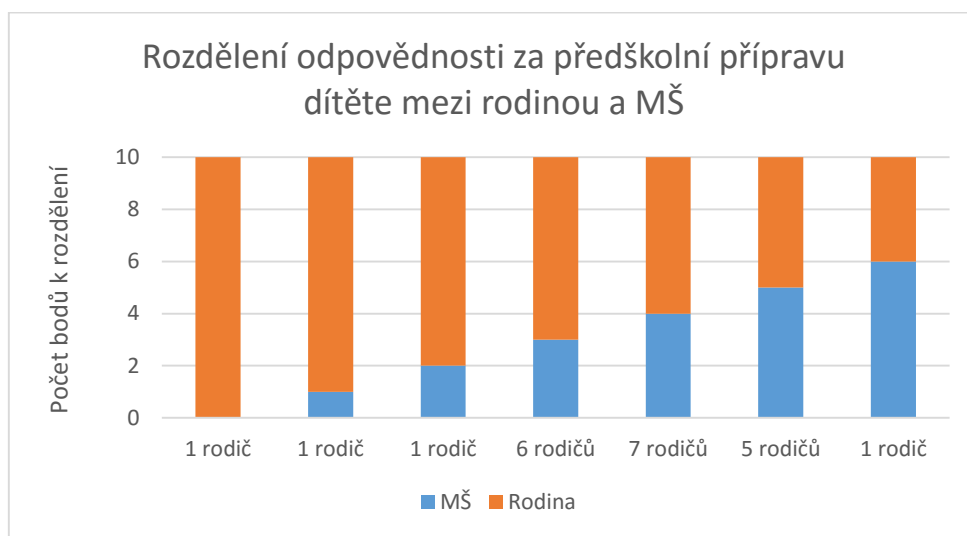
Položka č. 5

Tato výzkumná otázka byla do dotazníku zařazena proto, abychom zjistili, jak se podle rodičů projevuje dítě zralé na vstup do školy. Vybráno bylo 28 možností, z nichž pouze tři byly špatné, tudíž měly zůstat neoznačené. Ostatní možnosti byly správné a rodiče u nich měli zvolit možnost zaškrtnutí. Položky byly voleny tak, aby byly srozumitelné a obecně známé. V případě tří špatných možností se jednalo o cíleně volené možnosti, které jsou matoucí a jejich úkolem bylo blíže a hlouběji prověřit znalosti rodičů v tomto tématu. Jednalo se o položky, v nichž byla rodičům nabídnuta možnost, že dítě připravené na vstup do školy by mělo umět plynule číst, umět samostatně pracovat s počítačem a umět samostatně sčítat a odčítat. Tyto dovednosti nejsou podmínkou pro nástup dítěte do první třídy. Všem těmto dovednostem se naučí během školní docházky. Velmi příjemným zjištěním je, že respondenti ani jednou neoznačili možnost plynulého čtení a samostatného zacházení s počítačem a pouze jeden respondent zaškrtnul možnost samostatného sčítání a odčítání. Z označených možností lze tedy tuto položku interpretovat tak, že rodiče mají povědomí o tom, jak se projevuje dítě zralé pro vstup do školy a fakt, že tyto parametry znají, také reflektuje to, že k předškolní přípravě svého dítěte přistupují zodpovědně.

Položka č. 6

Poslední položka dotazníku se zabývá problémem, který zkoumá míru zodpovědnosti za předškolní přípravu. Respondenti jsou tázáni, kdo podle nich nese větší zodpovědnost za

předškolní přípravu jejich dítěte. Dostali k dispozici deset bodů a ty měli podle svého mínění rozdělit mezi mateřskou školu a rodinu. Výsledek můžeme vyčíst z níže uvedeného grafu.

Graf 2 - Rozdělení odpovědnosti za předškolní přípravu

Jak můžeme vidět v grafu, nejvíce rodičů volilo možnost rozdělení bodů v poměru šest bodů pro rodinu a čtyři pro mateřskou školu. Pouze jeden rodiče volil možnost, že kompletní zodpovědnost za přípravu dítěte k zápisu má pouze rodina. Jeden rodič naopak volil možnost větší zodpovědnosti na mateřské škole. Méně než čtvrtina rodičů volila možnost rovnoměrné zodpovědnosti mezi mateřskou školou a rodinou. Odpovědí na výzkumnou otázku je tedy skutečnost, že většina rodičů na dané mateřské škole přijímá fakt, že zodpovědnost za připravenost dítěte k zápisu nese rodina. Z odpovědí lze ale vyčíst, že rodiče počítají s úzkou spoluprací s mateřskou školou a počítají s tím, že jim bude mateřská škola v předškolní přípravě jejich dětí nápomocna.

6. DISKUSE K VÝSLEDKŮM

Z odpovědí respondentů můžeme obecně usuzovat, že rodiče na dané mateřské škole se i v dnešní době, která je přeplněná různými pomůckami a zaručenými návody na správnou předškolní přípravu, přirozeně řídí zdravým rozumem a snaží se své děti k zápisu připravit co nejlépe. S dětmi více pracují matky, což může být způsobeno několika faktory. Rodiče mohou být rozvedeni, otec věnuje většinu času zajištění rodiny nebo předškolní příprava je výhradně doménou matky. Je třeba však počítat s určitým zkreslením výsledků, jehož možné příčiny uvádím níže.

Jelikož se výzkum týkal pouze omezeného počtu korespondentů, vzhledem k osobní angažovanosti autora práce na dané škole, bylo nutné informace získat pomocí metody dotazníku. Metoda rozhovorů nebyla vzhledem k časové náročnosti a organizaci vhodná. K vyhodnocování výzkumu ale bylo přistupováno spíše kvalitativně, protože daný vzorek respondentů byl na kvantitativní vyhodnocování malý. Téma práce dává určitě mnoho dalších podnětů pro výzkum. Bylo by dobré však výzkum rozšířit na více mateřských škol, aby vznikl více objektivní náhled na problematiku.

Pokud budeme uvažovat o možnosti zkrácení výsledků výzkumu, může zde hrát roli několik faktorů. Jedním z nich je i fakt, že metoda dotazníku je velmi neosobní a dává respondentovi možnost odpovědi upravovat a více si je promyslet, popřípadě upravit. Při metodě dotazníku se také můžeme setkat s faktem, že respondenti v odpovědích lžou a nepíší je podle pravdy, aby splnili případné očekávání jak tazatele, tak společnosti. Dalším rizikem zkrácení výsledků mohou být nepřesné odpovědi v položce číslo dvě. I přes důrazné upozornění v zadání, mohou někteří respondenti automaticky označit i ty aktivity, které dítě vykonává samostatně a rodič na něj pouze dohlíží a aktivitu s ním nevykonává, popřípadě vykonává aktivitu jinou. V tomto případě nemůžeme odpověď označit za správnou, protože se nejedná o společně vykonávanou volnočasovou aktivitu.

Jako návrh na zlepšení předškolní přípravy ve volném čase rodiny si dovoluji v následujícím odstavci navrhnout pár tipů, které mohou být inspirací i dalším mateřským školám a rodinám. Bylo by dobré rozšířit úvodní schůzku s rodiči předškoláků a upozornit je na nutnost rozvoje jejich dítěte ve všech třech oblastech – fyzické, psychické i sociální. V lepším případě se nabízí užší spolupráce během školního roku, třeba pomocí domácích úkolů a následné zpětné vazby od pedagogů. V neposlední řadě je důležitý osobní přístup ke každému z dětí a velmi časté individuální rozhovory s rodiči. Opravdu záleží i na osobnosti a kvalifikaci pedagoga, který dané dítě k nástupu do školy připravuje a který by měl být po rodičích hned další osobou, která má výborný přehled o tom, jak dítě pracuje a kde je potřeba ho více podpořit a rozvíjet. Pomalu se tedy dostáváme k ideálnímu řešení přípravy předškolního dítěte. Větší část odpovědnosti nese rodina dítěte, ale je více než důležité, aby úzce spolupracovala s daným pedagogem a naopak. Rodiče by s dítětem měli pracovat pravidelně a v krátkých intervalech, ne nárazově. Dítě tak nároky lépe zvládne a nebude otrávené a znuděné. Nejlepší je předškolní přípravu ve volném čase rodiny dítěti podat hravou formou, být kreativní a hlavně jít dítěti správným příkladem.

7. DOPORUČENÉ AKTIVITY A HRY NA PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVU DÍTĚTE

V následující kapitole jsou vypsány známé i méně známé hry, skrze které mohou rodiče cíleně rozvíjet jednotlivé oblasti percepčního a kognitivního poznávání svých dětí. Tyto hry lze hrát ve volné chvíli, při čekání na autobus či u doktora. Do her lze zapojit i dalšího sourozence či druhého rodiče.

7.1 Hry zaměřené na rozvoj zrakové a sluchové oblasti

Hra „Kdo dřív uvidí...?“ Rodič s dítětem soutěží, kdo dřív uvidí nákladní auto, jehličnatý strom. Ideální hra na dlouhé cesty autem. Další velmi zábavnou hrou, kterou děti rády hrají třeba večer před spaním je hra „Co to je?“ Rodič zavěsí prostěradlo, které osvítlí lampou a za prostěradlem ukazuje různé předměty, které by mělo dítě podle stínu poznat. Velmi jednoduchou variací her jsou „Kimovy hry.“ Rodič ukáže dítěti během jedné minuty čtyři předměty. Dítě si je snaží zapamatovat. Poté zavře oči a rodič jeden předmět odstraní. Dítě musí poznat, jaký předmět zmizel. Tyto hry lze hrát v kuchyni při vaření, či v dílně.

Ideální hra na rozvoj sluchové řeči je hra „Na mimozemšťana“ Rodič a dítě jsou mimozemšťané a mluví mezi sebou tak, že slova slabikují. Před uložením ke spánku lze sluch procvičovat třeba i hrou „Kdo odhalí chybu“ Rodič vypráví dítěti známou pohádku, ale záměrně jí plete (záměna postavy, nebo děje). Při chybě má dítě za úkol tlesknout.

7.2 Hry zaměřené na rozvoj paměti a pozornosti

Paměť a pozornost můžeme společně s dítětem procvičovat třeba následovně. Dítě reaguje na signály, které si předem s rodičem domluví, např. dvě písknutí znamenají lehnout si, tlesknutí znamená výskok. Tuto hru je dobré hrát doma v místnosti, kde je dostatek prostoru nebo venku v parku. Druhou, dětmi velmi oblíbenou hrou je hra „Na sochu.“ Rodič nebo dítě se postaví do určité pozice a ten druhý jde za dveře. Socha změní svou pozici a úkolem druhého je uhodnout změnu, popř. vrátit sochu do původní pozice.

7.3 Hry zaměřené na rozvoj myšlení a řeči

Hry na rozvoj myšlení a řeči zná skoro každý rodič, jenom si neuvědomuje, že tyto hry rozvíjí zrovna tuto část dětské psychiky. První z her je například hra „Co je to?“ Rodič vyjmenuje hlavní charakteristické znaky pro věc, na kterou zrovna myslí. Úkolem dítěte je, danou věc uhádnout. Myšlení také rozvíjí velmi známá hra „Pan Čáp ztratil čepičku.“

Velmi hezkou hrou na rozvoj řeči je hra „Dokonči příběh.“ Rodič nechává dítě dovyprávět krátký příběh. Zpočátku může dítě dokončit pouze načatou větu. Tato hra dává i prostor k rozvoji dětské představivosti.

7.4 Hry na rozvoj hrubé a jemné motoriky

Rozvoj hrubé motoriky velmi úzce souvisí s rozvojem dětské psychiky, proto je dobré dbát na to, aby se děti co nejvíce hýbaly a měly prostor k dynamickému rozvoji hrubé motoriky. Rodiče mohou společné výlety či pobyty na zahradě ozvláštnit následujícími aktivitami. „ Běh s vajíčkem.“ Rodič i dítě si dají na polévkovou lžici uvařené vajíčko a společně závodí v překonání určité vzdálenosti, bez toho aniž by jim vajíčko spadlo. Dalšími jednoduchými aktivitami jsou například stoj na jedné noze nebo lezení po čtyřech.

Rozvoj jemné motoriky je velmi důležitý pro správný rozvoj grafomotoriky. Více v kapitole o rozvoji grafomotoriky níže. Velmi dobrou přípravou jsou následující aktivity a hry. Zábavnou formou rozvoje jemné motoriky je například stolní hra Mikádo, kdy je dítě nuceno špetkovým úchopem zdvihat jemná dřívka. Při večerním koupání je možné zařadit hru „Na vodníka.“ Rodič s dítětem společně přelévají vodu do různých nádob, postupně volí nádoby s užším hrdlem.

7.5 Hry zaměřené na rozvoj motoriky mluvidel

Rozvoj motoriky mluvidel je účinná prevence před vadami řeči. Cvičení na motoriku mluvidel můžeme s dětmi provádět již od útlého věku. Pro lepší pochopení cviku je dobré jednotlivé cviky vždy pojmenovat.

- „Koníček“ úkolem dítěte je klapání jazykem o horní patro
- „Čertík“ dítě střídavě vyplazuje a zastrkává jazyk
- „Kočička“ dítě krouží jazykem dokola rtů

7.6 Hry na rozvoj grafomotoriky

Samostatnou kapitolou jsou cvičení, zaměřená na správný rozvoj grafomotoriky. Rodiče by měli při cvičení rozvoje grafomotoriky dodržovat následující zásady:

- Motivace hrou
- Přiměřené požadavky
- Krátká cvičení s častější četností
- Od snazších pohybů k náročnějším
- Provádění pohybů jednou rukou, oběma rukama a střídání rukou
- Důraz na názorné předvedení
- Dostatek času
- Ocenění pozitivního přístupu a snahy

Rodič by měl sledovat, zda dítě drží tužku volně a má jí uchopenou 2 až 3 cm nad jejím hrotem. Pro nácvik je lepší používat silnější tužky a pastelky, ideálně s trojhranným profilem. Nácvik by měl začínat na velkých plochách a postupně směřovat k formátu A4-A5. Pro zpestření je dobré střídát polohy, ve kterých dítě provádí jednotlivá cvičení. Poloha vestoje, v předklonu, vkleče. Nácvik by měl směřovat k poloze s oporou ruky o stůl. Každému grafomotorickému cvičení by mělo předcházet uvolnění ruky. Důležitou součástí rozvoje grafomotoriky jsou i podmínky, ve kterých dítě pracuje. Rodič by měl dbát na správný výběr psacího stolu, ideálně ergonomicky tvarované židle, správné osvětlení místnosti a pohlídat směrování světla na pracovní stůl dítěte. U pravorukého dítěte by mělo světlo dopadat na stůl mírně zepředu a zleva. U levorukého naopak. Vzdálenost očí od podložky stolu by měla být 25 až 30 cm. U levorukých dětí by měli rodiče dát pozor na natáčení papíru (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 53-104)

8. ZÁVĚR

Rodiče mají skrze volný čas rodiny jedinečnou příležitost formovat a rozvíjet své dítě. Tato práce se snažila najít odpovědi na to, jak rodiče ve volném čase s dětmi pracují a jak celkově přistupují k předškolní přípravě svých dětí. V práci se podařilo odpovědět na všechny výzkumné otázky a v některých tématech byl výzkum oproti očekávání překvapivý.

Výsledky výzkumu příjemně překvapily v otázce zodpovědnosti přístupu rodičů a jejich informovanosti o problematice předškolní přípravy. Rodiče se v rámci svých možností snaží k předškolní přípravě přistupovat svědomitě a přizpůsobují tomu i volný čas rodiny. Jako jedním z nedostatků můžeme hodnotit nedostatečnou přípravu dětí v oblasti fyzického rozvoje. Rodiče se spíše věnují rozvoji grafomotoriky, paměti nebo myšlení a na rozvoj hrubé motoriky, koordinace nebo rovnováhy často zapomínají nebo si důležitost rozvoje této oblasti neuvědomují. Celkově tedy můžeme soudit, že rodiče, jejichž děti navštěvují danou mateřskou školu, jsou ze strany mateřské školy dostatečně informováni nebo si informace o předškolní přípravě sami vyhledávají.

Jako pedagogovi mi osobně tato práce přinesla hlubší poznání toho, jak rodiny tráví volný čas s dětmi mimo mateřskou školu a jsem moc ráda, že se některé předpoklady na základě výzkumných otázek nepotvrdily. Jsem vděčná, že rodiče si stále uvědomují svou odpovědnost za předškolní přípravu svého dítěte a nenechávají toto břemeno pouze na mateřské škole. Příjemným zjištěním je i fakt, že většina rodin se stále snaží trávit svůj společný volný čas aktivně a smysluplně.

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- GAVORA, P., 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- CHRÁSTKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H., 2014. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4750-7.
- KUTÁLKOVÁ, D., 2005. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1040-4.
- KUTÁLKOVÁ, D., 2010. *Jak připravit dítě do 1. třídy 2. dopl. vyd.* 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3246-6.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0.
- MATĚJČEK, Z., 1999. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-320-X.
- MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M., KARGER, P., 2016. *Rodičům na nejhezčí cestu*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1029-0.
- PRŮCHA, J., 2009. *Moderní pedagogika*. 4. aktual. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-503-5.
- SOBOTKOVÁ, I., 2001. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.
- ŠULOVÁ, L., ZAUCHE-GAUDRON, CH., 2003. *Předškolní dítě a jeho svět*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0752-2.
- TRAPKOVÁ, L., CHVÁLA, V., 2004. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-889-9.
- VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1074-4.
- VLČKOVÁ, H., 2017. Jak se nejlépe připravit a zvládnout zápis do první třídy ZŠ. In: *Jdemedoskoly* [online]. 9. 1. 2017 [vid. 4. 5. 2017]. Dostupné z: <http://jdemedoskoly.cz/Clanek/9658/jak-se-nejlepe-pripravit-a-zvladnout-zapis-do-prvni-tridy-zs>

10. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník použitý k předvýzkumu

Příloha č. 2: Dotazník použitý k průzkumu

Příloha č. 1: Dotazník použitý k předvýzkumu

Dotazník k bakalářské práci - předvýzkum

Pohlaví dítěte:

S dítětem tráví volný čas nejčastěji: oba rodiče

Matka

Otec

Jiná osoba, uveďte

která.....

1. Co se vám první vybaví, když se řekne „volný čas rodiny“

2. Jaké aktivity ve volném čase rodiny **společně** se svými dětmi děláte

☐ ruční práce	☐ hra na hudební nástroj	☐ bojové sporty	☐ prohlížení knížek
☐ hlavolamy, puzzle	☐ zpívání	☐ stavebnice s rodičem	☐ návštěva ekocentra
☐ lyžování	☐ turistika, výlety	☐ říkanky, básničky	☐ stanování
☐ fotbal	☐ muzeum	☐ zoo	☐ sjíždění řek
☐ hokej	☐ galerie	☐ zahradničení	☐ ochrana přírody
☐ angličtina	☐ kino	☐ domácí práce, úklid	☐ dopravní hřiště
☐ plavání	☐ divadlo	☐ deskové hry	☐ dětský koutek
☐ gymnastika	☐ nakupování	☐ pohybové hry	☐ dinopark
☐ kreslení	☐ mobil, tablet, pc	☐ tancování	☐ aquapark
☐ stříhání	☐ kolo	☐ brusle led	☐ dětská hřiště
☐ čtení před spaním	☐ brusle kolečka	☐ sáňkování, bobování	☐ hra s přírodními materiály
☐ vyplňování dětských časopisů	☐ práce s modelínou	☐ návštěva knihovny	☐ sokol
☐ vaření, pečení	Lezení na umělé stěně	Návštěva dětského kolektivu (volná hra)	jiné
☐ kutění	němčina		

3. Které z předchozích aktivit, podle vás nejlépe připravují vaše dítě pro vstup do školy (jmenujte pět nejvýznamnějších)

4. Kdo by podle vás měl nést zodpovědnost za úspěšnou přípravu dítěte pro vstup do základní školy. K dispozici máte 10 bodů, rozdělte dle svého uvážení mezi tyto dva subjekty:

Mateřská školab.

Rodinab.

Příloha č. 2: Dotazník použitý k průzkumu

Vážení rodiče, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku, který slouží k výzkumu mé bakalářské práce na FP TUL. Tato práce se zabývá tématem přípravy předškolního dítěte v rámci volného času rodiny. Dotazník je anonymní a poskytnuté informace slouží výhradně ke studijním účelům. Předem děkuji za Váš čas a přeji Vaším dětem úspěšný vstup do první třídy.

S úctou Klára Hakenová

Pohlaví dítěte:

S dítětem tráví volný čas nejčastěji: oba rodiče
 matka
 otec
 jiná osoba, uveďte která.....

1. Co se vám první vybaví, když se řekne „volný čas rodiny“

.....
.....
.....
.....
.....

2. Jaké aktivity ve volném čase rodiny společně se svými dětmi děláte? Prosím zaškrtněte aktivity, kterých se přímo účastníte i vy.

☐ ruční práce	☐ hra na hudební nástroj	☐ návštěva dětského kolektivu	☐ prohlížení knížek
☐ hlavolamy, puzzle	☐ zpívání	☐ stavebnice s rodičem	☐ návštěva ekocentra
☐ lyžování	☐ turistika, výlety	☐ říkanky, básničky	☐ stanování
☐ fotbal	☐ muzeum	☐ zoo	☐ sjíždění řek
☐ hokej	☐ galerie	☐ zahradničení	☐ němčina
☐ angličtina	☐ kino	☐ domácí práce, úklid	☐ dopravní hřiště
☐ plavání	☐ divadlo	☐ deskové hry	☐ dětský koutek
☐ gymnastika	☐ nakupování	☐ pohybové hry	☐ dinopark
☐ kreslení	☐ mobil, tablet, pc	☐ tancování	☐ aquapark
☐ střihání	☐ kolo	☐ brusle led	☐ dětská hřiště
☐ čtení před spaním	☐ brusle kolečka	☐ sáňkování, bobování	☐ hra s přírodními materiály
☐ vyplňování dětských časopisů	☐ práce s modelínou	☐ návštěva knihovny	☐ jiné, uveďte které.....

3. Které z předchozích aktivit, podle vás nejlépe připravují vaše dítě pro vstup do školy? (jmenujte pět nejvýznamnějších)

.....

4. Kolik času cíleně věnujete přípravě Vašeho dítěte pro vstup do školy? Prosím zakroužkujte.

- a) méně než dvě hodiny týdně
- b) dvě až čtyři hodiny týdně
- c) více než čtyři hodiny týdně

5. Jak se podle Vás projevuje dítě, které je připravené na vstup do školy? Prosím zaškrtněte.

☐ umí se podepsat	☐ umí plynule číst	☐ zaváže si tkaničku	☐ zvládá osobní hygienu
☐ umí se chovat v kolektivu	☐ správně mluví	☐ umí se samo obléci a obout	☐ umí samostatně zacházet s PC
☐ umí zarecitovat básničku	☐ zná pravidla slušného chování	☐ umí jíst příborem	☐ umí správně držet tužku
☐ je schopné se odloučit od rodičů	☐ vyjmenuje dny v týdnu	☐ vybarvuje a vystřihuje	☐ samostatně sčítá a odčítá
☐ dokáže si utvořit svůj názor	☐ zná barvy a tvary	☐ umí rozlišit pravou a levou stranu	☐ zvládá své emoce
☐ umí navázat kontakt s dětmi	☐ dokáže se soustředit	☐ rozumí pojům: nad, pod, nahoře, dole	☐ umí vytleskat slabiky
☐ umí vyřídit vzkaz	☐ zná svou adresu	☐ vypráví své zážitky	☐ chytí hozený míč

6. Kdo by podle vás měl nést zodpovědnost za úspěšnou přípravu dítěte pro vstup do základní školy. K dispozici máte 10 bodů, rozdělte dle svého uvážení mezi tyto dva subjekty:

Mateřská školab.

Rodinab.

Děkuji za Váš čas.